

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

KISS SÁNDOR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krra számítatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik a belső-középútcában 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Gázi József egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (kurta szappanútca, 15. sz. a.) küldendők.

A mi az új iskolai évben a fáradságot leginkább megérdemli.

Mathuzsálemről mondja a legenda, hogy mindig a szabad ég alatt szokott volt alunni, s midőn már ötszáz esztendő volt, megjelent neki egy angyal és azt mondá: „kelj fel Mathuzsálem! építs magadnak házat, mert még egyszer ötszáz esztendőt fogsz élni.“ Mathuzsálem erre felelvén, monda: „Még csak ötszáz esztendőt?! Teljességgel nem érdemli meg a fáradságot, hogy házat építsek. Ezután is szabad ég alatt fogok hálni, mint eddig.“ Ennek a régesrégii történetnek ma sincsen vége; most is ismétlődik mindennap. A család és társadalom hosszú életű tagjai közt fölötté sokan ugyan ezt az elvet vallják erkölcsi tekintetben. Sokan vannak, kiknek bőven kijut fényes paloták építésére; de arra, hogy szívöknek legyen hajléka, hova behúzodhassék, ha kifáradott a küzdelemben, azt vetik: másra kell az idő nekik.

Sokan vannak, kik erkölcsileg szabad ég alatt laknak, természetes hajlamaik árnyékában alusznak, s arra, hogy azok közül az ártalmasokat kigyomlálják, vagy belőlük gerendákat faragjanak, annak a fenséges épületnek a számára, a mit jellemnek hívnak, azt mondják: az élet hátra levő rövid része bizony meg nem érdemli ezt a nagy fáradságot. Pedig az erkölcsi jellemről függ az egyének és a nemzetek élete egyiránt.

Az erkölcsiségre mindenek fölött erényes habitusok szükségesek. Ezelőtt közel másfél évezreddel mondá a stagirai böles (Aristoteles), hogy az erény az a kitünő erő bennünk, a mely

két szelzet (a túlhajtás és a fogyatkozás) közt a középútat tartja. „A habitust az egyforma és kitartó szoktatás, a gyakori cselekvés teremti: igazságos és bátor cselekedetekre rászokás által elvégre igazságosak és bátrak leszünk.“ Ma is nagyon igaz, hogy az erény maga az ekszcendencia. S ki az közöttünk, a ki ne vágynék a mai címkórságos világban erre a legmagasabb és legnemesebb címre?

A fizikai, értelmi és erkölcsi gyakori akció következtében meggyült erőösszegeket nevezük el habitusoknak: világos, hogy az erény, mint virág, közvetlenül csak az ethikai habitusok szárain nő, közvetve pedig az értelmi és fizikai habitusok talaján is kihajt.

Mint a munka és a megtakarítás anyagi vagyont teremt; ép úgy a habitusokban kifejtett erély teremti a morális tőkét, melytől a mi erkölcsi értékünk és címünk függ.

Az erényes habitusok szerzésének két igen nevezetes tere a család és a társadalom. A család az elnézés, a szivesség, a synpathia meleg ágya. Ott tanul meg a gyermek önző vágyairól lemondani; barátságos synergiával egymáson segíteni, másokért áldozatot hozni, stb. A családban az első államférfi a sziv, mely az önmegtartás és a gyöngédség egész diplomáciáját, mondhatnók, arany-bányáját kiaknázza. A családi erényes diplomacia kék és sárga könyveinek egymást sohasem neutrálizáló jegyzékein, akcióin épül fel a család boldogsága és nagysága.

A társadalom, mint a nagy ellenőr, komoly kötelességeket szab az egyénre. A haza- és ember-szeretetet, a humanitást, a magunk és ember-

társaink iránti kötelességeket, önmérsékletet, önuralmat, bátorságot, igazságosságot: szóval, az erényeknek sorozatát rója ránk. Azonban, mert a családok és társadalmak, más-más érzület-, gondolkodás- és cselekvés-mód mellett az erények hiányát gyakran elnézik, a taplós és parafa-jellemet megtűrjük, sőt negatív természetű elveikkel és eljárásukkal akárhányszor a bűnöket tenyészítik: az említett erények és az erkölcsi érzet produkálása helyett, felforgatják az emberi természetet.

A jellem-képzésnek harmadik és nevezetes palaestrája az iskola.

Az erkölcsi habitusok öszszege a belső ember: a jellem, melynek előállítására, ha úgy tetszik, felépítése, az iskolázás archimedesi pontja. Ez építkezésnél első és legnevezetesebb kellék a minta, ha aztán jó az épület-anyag, a terv és tervszerű kivitel.

Minden iskolának, legyen bár legjobb móddal berendezve, okvetlenül lenni kell egy olyan mintájának, melynek hiányát sem a díszes térképek, sem a gazdag természettani és természetrajzi gyűjtemények, sem a kézi-könyvtár ki nem pótolják, de soha sem. Ez a fő model a tanító. A tanító a megtestesült lelkiismeret az iskolában. Neki telidestele kell lennie igazsággal, őszinteséggel, szeretettel s jó indulattal. A humanitásnak kell sugározni az ő szeméből, a szeretetnek kell az ő szavából hangzani. Ha áll, ha ül, ha mozog, ha beszél, ha hallgat, ha tesz: az ő állása, járása, az ő beszéde, hallgatása, az ő cselekvése, az ő minden magatartása, még a keze írása is: tanítványai előtt az természetes és legfőbb minta, mely az ő utánczó, és közvetve az ő teremtető erejüket felkölti, igénybe veszi.

Régen a templom volt a jellem egyedüli alakító helye: ma — a közmívelődés templomainak — az iskoláknak kell jellem-képző műhelyké lenniök.

A tanító fentemlített habitusait a növendékek elsőben ösztönszerűen másolják, majd az értelmi erők fejlődésével öntudatosan, önállóan módosítják. A mi öszszes tehetségeink fejlődésének ez a természetes útja. Rafáel Perugino ecsetével fest, az ő alakjait másolja jó darabig; míg erői önállóságra vergődnek. Mi mindnyájan, mint a legnagyobb tanítónak (Jézusnak) tanítványai, annak

idején erős fogadást tettünk, hogy az ő életét és tanait fogjuk magunkban kiábrázolni.

Valóban a szív érzelmei gyakorlás által nőnek, ép mint a láb és a kéz izmai. Tanulja meg a gyermek gyakorlás által ápolni a virágokat, a helyett, hogy kitépje; tanulja étetni a madarakat, a helyett, hogy fészkeiket fölverje; tanuljon játszani a kutyával, a helyett, hogy üsse; tanuljon társainak barátja lenni, a helyett, hogy irigye s ellensége legyen; tanuljon érettök lemondani, áldozatot hozni: szóval az iskola-kert, az iskola-műhely, a játék-tér, a torna, az iskola terem, az iskolai ünnepélyek, a pályázatok, stb. mindenképpel pedig a tanító személyisége legyen egy mindennapi leckékben bővülködő gyakorlati iskola, jellem-képezde.

Soha se feledje a tanító, hogy tanulók szívében át legrövidebb az út a tanítványok fejéhez; ne feledje, hogy soha sem emelheti őket a jó erkölcsökben magasabbra, mint a meddig saját jelleme ér; ne feledje végül, hogy nem erkölcsi rideg recipék teremtik a növendékek habitusait, hanem az a mély sympathia, melylyel a tanító a rábizottak kedélyében nemes emóciókat kelt, és az a könyvekből nem meríthető tapintat, melylyel az ő kedélyök melegét erkölcsi habitusok növesztésére alkalmazza.

Tanító-társaim! egy módja van annak, hogy megszüntessük azt a magán és társaséletünkben annyira elharapodzott erkölcsi betegséget, melyet jellembeli csont-lágyulásnak nevezhetnénk, és ez abban áll, hogy minden erőnkben rajta legyünk, hogy tanítványaink legjobb hajlamaikból építsék meg maguknak a lelkiismeret szentélyét, a jellemet. Hazánk geniusa ezt azzal fogja meg hálálni, hogy nevünket tartóssá, mathuzsálemi életűvé teszi e hazában.

Ez az, a mi az új iskolai évbena fáradtságát leginkább megérdemli.

Felméri Lajos.

A tanítás és nevelés némely akadályai s ezek ellenszerei.

A tanítói kar, egy pár évtized óta — hála az emberiség jó geniusának! — Magyarországon is felemelkedett a szellemi képzettség és műveltség oly fokára, mely nem engedi meg többé a vele szemben eddig csaknem általános szokásban volt kicsinylést, gunyolódást. A családok s

általában a társadalom köreiből is általánosabb és élénkebb ma, mint eddig, a nevelés ügye iránti érdeklődés. Az iskola azonban még ma is nem egyszer éles ellentétben áll a szülők nevelési nézeteivel s azoknak — a szeretet leplevel mintegy eltakarni akart — elfogult véleményével. Ugyanis, a mit a paedagogusok magukra nézve szem előtt tartandó eszményi czélnek vallanak, az a szülők nagy része előtt vagy ismeretlen, vagy kevés fontosságú; sőt sokszor épen nevetségesnek is látszik. De csak is látszik; mert vajmi kevés családfő foglalkozik otthon — ha tehetné is — gyermekei szellemi fejlesztésével. Nem engedi ezt az az édes nyugalom s a kényelemnek az a túlságos szeretete, a mi az ily szellemi megerőltetéseknek oly kérlelhetetlen, de vészthozó ellene is egyszersmind!

Pedig bizony — a szegények iparos osztályt nem is említve — nem egy honoratior gyermekénél férne el az utánpótlás, az értelemfejlesztés elősegélése, szóval: a nevelés és oktatás ügyében való közreműködés; mert csak így jöhetne létre az a becses egyetértés, az az „entente cordiale“ család és iskola között, a mely a mily jótékonyan hat valósággal a tanító buzgalmára, ép oly sikeresen mozditja elő a család körében a haladás fokozásával való megelégedést, a fegyelmet és a tanulásban való örömet a tanítvány részéről.

Igaz, hogy a tanító is eltévesztheti, tanítványaival szemben, nem egyszer a helyes követelmény méltányos mérvét. Tanítók is eshetnek abba a hibába, hogy igen is sokat várnak, igen is sokat követelnek tanítványaiktól. De náluk e baj többnyire csak mulékony s így épen nem chronicus. Elejét is veheti ennek minden tanító könnyen azzal, ha az oktatásban főleg önmagára támaszkodik. Érttem ez alatt azt, hogy értelmesebb tanítványainál se tétellezzen föl az otthon nyert, vagy nyerendő támogatást, utánsegélyezést s ne tekintse azt szükségszerűségnek, hanem legfőleg nyereménynek. E tekintetben ne büszkélkedjünk mi tanítók valami nagyon elemi tanodánkban — s bátran oda sorozhatnám a felsőbb osztályok elsejét is — tanítványaink írásbeli, házi dolgozataival; mert ha valahol, itt kell jól megválogatni a feladandó tárgyat, a kidolgozandó themát. S nemcsak megválogatni, de ellenőrizni is szükség azokat, különösen a kevésbé önálló tanítványok kedvéért.

A legelső paedagogusok nézete e tekintetben különben is az, hogy az elemi növendékek írásbeli dolgozatai közvetlenül a tanító jelenlétében végeztessenek, vagy ha házi dolgozatokul adatnak is ki: tárgyaik s tervezetük úgy praeciziroztassanak már az iskolában, hogy otthon semmi kételyt se támaszthassanak a tanítványban.

Az önmagára való támaszkodást se vigye azonban végletekig a tanító. Ne, különösen akkor, ha valamely elődje által elhanyagolt osztályt, egy vagy több tekintetben, a kiszabottnál készületlenebbül vesz át. Vegye inkább ily körülmények közt első sorban a szülők közreműködését igénybe s nyerve meg őket czélszerű reformjainak; s ha ezek következtében a helyes tanítás gyümölcse — a siker — el nem maradhat, könnyen felhasználhatja azt

a netaláni hiányok pótlására is. Egyébiránt, ha a szülők neveléstanilag nem akadályozzák a tanítót működésében, már csak e paedagogiai szenvedőlegességnek is örülhet ő. A szenvedőlegességnek ily viszonyok közt való conserválása czéljából legyünk mi is elnézéssel a szülői gyöngeségek iránt; ne helyezünk kiváló fontosságot oly csekélységekre, a mik, ha gyermekeikre nagyon károsan nem hatnak is, de kellemetlenül érinthetik őket. Gondoljuk e végre magunkat is az ő helyzetükbe. Így ritkán jöhetünk, vagy épen nem is jövünk összeütközésbe a tisztelt családfővel, és kiváltképen mamákkal; s ez oly vívmány lesz, a mely kétségtelenül előmozdítandja befolyásunkat a családi nevelésre, de a nevelés ügyének általában is hasznára lesz.

Az oktatás és hiányos nevelés akadályaként felemlíthetjük még, a szülők versenygésén kívül — a mely sok helyt bizonyos szellemi túltömés betegségébe csap át — a tanítók egymáshoz való, sokszor épen nem collégiális viszonyát; a hiányos és erélytelen igazgatásból származó fegyelem-lazulásokat s más rendzavarásokat: a magasabb képesítettségű tanítók s tanárok olympusi, túlesigázott önértetét; a lelkes uraknak felekezeti színezetű, de sokszor egészen önző czélzatú, kiesinyes akadémikuskodását s az uralom-gyakorlásból származó paedagogiai infallibilitását.

Mindezek rontó hatása ellen csak is hivatásunk helyes felfogásában s lelkiismeretes betöltésében, vagy legfeljebb még abban kereshetünk ellenszert, ha — jó akaratú és mérséklő kapacitációval s az érdekek helyes egyeztetésével, — józan közvéleményt teremtünk a döntő körökben azon érdekek- és elveknek, a melyeknek szolgálatában állunk.

A nevelés és oktatás sikeres folyamának s egyöntettségének leggyakoribb és legegyszerűbb, azonban egyszersmind leglényegesebb — mondhatnók annak gyökerein rágódó — férgői, akadályai, a falún és kisebb városokban egyiránt oly gyakran előforduló, igazolatlan mulasztások aggodalomba ejtő sokasága.

Hogy is állhatna ellent szép májusi vagy júniusi délután a gyermekét túlságosan szerető szülő gyermeke rimánkodásának! Így aztán nem csuda, hogy épen az anyyira fontos ismétlések hónapjaira esnek a legtöbb absentiák. „Szülőben voltunk; a mezőre vitt ki édes apám; a burgonya ültetésben kellett résztvennem; a kis testvéremre kellett otthon vigyáznom!“ Ezek ilyenkor az igazolások legközönségesebb nemei.

Mondanom sem kell, hogy a jó rendtartáson kívül ez ellen is leginkább csak az imént hangsúlyozottakban kereshetünk védelmet s támogatást.

Nem csekély akadályára van továbbá — kivált az oktatásnak — az, hogy a szülők sokszor egy vagy két hónappal is később adják fel gyermekeiket a tanév megkezdése után az iskolába. Igen, mert így gondolkoznak sokan: „Oh, a jó tanítóbaesi ezt majd utánpótolja. Aztán ez a gyermek különben is olyan eszes; valóságos fejledző genie!“ Megesik azonban, hogy épen az ily lángelmécskék retirálnak meg a leghamarább a vizgatól s hagyják bevezetetlenül a tanévet.

Ha az eddigieken kívül még külön ellenszert is kel-
lene ajánlanunk ez ellen, nem ajánlhatnánk egyebet, mint
teljes szigorú az iskolai előjárások részéről, a melyek-
nek egyenes, de egyszersmind egymás között solidaris
kötelességük is, tényekkel győzni meg az ilyen elmarado-
zó szülőket arról, hogy a törvény csak ugyan
törvény.

Nem tehetjük végre, hogy egyik legmélyrehatóbb
egyszersmind legmérgesebb sebként ne mutassuk fel a
nevelés-oktatás organismusa egészséges működésének azt
a zavarását is, a mely többnyire a felművelt családok kö-
rében mutatkozik. Ezen itt-ott nagyon is elharapodzott
kór, ezen a nevelést és oktatást hatásában annyira bénító,
sőt sokszor épen meg is semmisítő akadály: a tanítónak
otthon a családban, a gyermekek jelenlétében való bírál-
gatása, kritizálása; sokszor kicsinylése, oktalan gyalázása.

Miért tagadnók: rágodik bizony ez a csúnya féreg
nevelésügyünk gyökerén még ma is némely helyett. Hi-
szen, a mint sok ember azt hiszi magáról, hogy ért a
politikához, mert kombinálgatja, sőt előre is megjósolja a
a világrendítő eseményeket, rendre-rendre azt is a fejébe
veszi nem egy, hogy ő bizony jobban ért a tanításhoz is,
s ennek terén is fényesebb eredményt tudna felmutatni
a status leendő oszlopaival, honleányaival, mint akár a
legjobb tanító is. Ám higgyék; de ha hitükben nem tart-
ják magukat esalhatatlanoknak, fogadják el tőlünk e sze-
rény tanácsot: méltóztassanak a tanítás türelméből, kitar-
tásából előbb egy kis próbát tenni és azután ítélni.

Ezeknek utána végszavunk nem lehet egyéb, mint
az, hogy véghetetlen nagy szükségünk van a kölesönös
támogatásra, de a kölesönös elnézésre is; főleg pedig az
egymást megtisztelő becsülésre, bizalomra a család és
iskola egy célra törekvő népe között.

Spengel K. Ede.

KISDEDNEVELÉSI ROVAT.

Anya és gyermek.

(Winther F. után.)

Azon eszme, hogy a szükséges testi ápolás mellett
már az első éveken is kell a gyermek szellemi művelé-
séről gondoskodni, korántsem új. Tapasztalati tény ugyanis,
hogy a gyermek lelki tehetségei már a csecsemő korban
fejledezni kezdenek, s az ezekre gyakorolt benyomások
maradandó becsüek, melyek olykor a gyermek későbbi
éveire, sőt egész életére is kihatnak. Ha a nevelés-
sel már a kisdedeknél is ily fontos eredményt érhe-
tünk el, önként következik, hogy a nevelés magasztos mű-
ködését korán kell kezdeni és tervszerűen kell a gyer-
mek minden tehetségeire kiterjeszteni. Hisz már Ariszto-
teles mondá, hogy a gyermekeket életük 5-ik évéig tu-
lajdonképeni munka nélkül igen, de foglalkozás nélkül
hagyni nem szabad. Az iskoláztatás előtti kor tervszerű
felhasználására int bennünket Comenius is e szavaival:
„A későbbi nevelés-oktatás alapja már e korban megve-
tendő; azért a testi ápoláson kívül gondoskodjunk arról

is, hogy a külvilág tárgyaira a gyermeket figyelmessé te-
gyük, tehetségeit miveljük s a kezdetleges ismereteket
vele elsajátíttassuk.“ — Egy évszázaddal később ugyane
tárgyról így nyilatkozik Rousseau, a természetszerű ne-
velés apostola: „A nevelés a születésnél kezdődik; alig
tudjuk elképzelni, mily sokat tanul a gyermek élte első
időszakában.“

Ha a nevelésnek már a születésnél kell kezdődnie,
sőt némelyek szerint azt plane meg is kell előznie, két-
ségtelen, miszerint e feladat megoldása legalább az első
években tisztán az anya teendője. Az anyának nemcsak a
gyermek phisicumát kell fenntartania és oltalmaznia, ha-
nem — Pestalozziként — egyúttal annak első lelki táp-
lálékáról is neki kell gondoskodnia.

Van, az igaz, elég gyermek, ki az anyai gondozást
már jókorán nélkülözi, sőt számosan vannak olyanok is,
a kik anyjokat sohasem látják. Mindkét esetben a szükség
az anya helyettesítésére útal, minek eszközlése azonban
vajmi nehéz.

A tehetetlen csecsemő kezdetben mindent anyjától
nyer, s így az első viszony olyan kettőjök között, mint az
adományozó- és elfogadóé, a mi — természetesen — az
utóbbinak az előbbentől való függését föltételezi. E vi-
szony kezdetben, míg az anyai gondozás csak a testre ter-
jed ki, nagyon is anyagiás és csak később, a nemesebb
ösztönök fejlődésével kezd nemesedni.

A szülői szeretet esirája már azon korban fellelhető,
midőn még a gyermek öntudattal sem bír, a midőn még
lelke csak szunnyadozik; de a mikorra ez álomkorból fel-
éled, már szeretetté fokozódott ragaszkodásának kifejezést
is tud adni. Anyját másoktól megtudja különbözteti s
beléletének működéséről tanuságot tesz az a szeretetteljes
mosoly, a melylyel szülője mozdulatait kíséri. Csakhamar
megtanul anyja pillantásaiból olvasni s figyelemmel hall-
gatja az ő egyes szavait. Ha vágyai ki nem elégítése
folytán könnyekre fakad, anyjának egyetlen pillantása ké-
pes őt lecsitítani, stb. Ily tökéletesen az anyától függő vi-
szonyban telik el életének első éve.

A második évben már egészen új korszak kezdődik
reá nézve. Ekkor tanul meg járni és beszélni. Ez által ölti
magára az emberi méltóság külső jelvényeit, s lehet, hogy
ennek tudata okozza azon leirhatatlan örömet, melyet az
első kísérlet sikerülte után majd mindeniknél észlelhetünk.

A járás azért fontos reá nézve, mert környezetétől
függetleníti. A mint megindul, már nincs többé folytonos
gámolításra utalva; önjerején is képes valamit végrehaj-
tani. Azonban anyjához való ragaszkodása ezáltal mitsem
veszít, hiszen az ő segítsége mellett kezdi el ingatag lép-
teivel felfedezési útazását ez előtte még ismeretlen vi-
lágban.

A beszéd által közlekedésbe lép a többi emberekkel.
Ennek kezdete és alapja az, hogy már bölcsőjében magá-
ra vonták figyelmét anyjának olykor taglejtésekkel kísért
szavai, a melyek némelyikét már meg is érté. Ez hívja
fel és bátorítja őt arra, hogy számos sikertelen kísérlet
után megtanulja beszélő szerveit használni. Ezen mesteri

gépezet felett azonban akarata szerint tökéletesen rendelkeznie, csak hosszas gyakorlás után sikerül. De anyjának példája újabb meg újabb kísérletekre ösztönzi és a sikerülés esetében a megtanult szót — folytonosan ismételve — oly kitartással gyakorolja be, mely a felnőttek előtt sokszor egész a neveltség tárgya.

Mikor a gyermek már megtanult beszélni, azonnal elkezd kérdezősködni mindenről. Minden tárgynak a nevét akarja tudni. A szoba minden zugából új meg új tárgyat hoz elő, azt mindenkinek mutogatja, kérdeget felőle. Tudványa ekkor kielégíthetetlennek tetszik; szemlél, kútat, érzékei mindenikének bírálata alá veszi az egyes tárgyakat, sőt nem elégszik meg a külalak ismeretével, hanem még a láthatlan belső részek megszemlélését is óhajtja s e célból, ha lehet, ront is. S így élete nyilatkozataival már ekkor megerősíti, hogy valamint a testnek táplálékra, úgy a léleknek ismeretekre van szüksége.

A tudás alapja a szemlélet. Minél világosabb ez, annál tisztább képzeteket alkot magának az ember. A tiszta képzetekből szerez helyes fogalmat. De ki vezesse a gyermeket oly számos tévelygés után az igazsághoz? . . . A legtöbb teendő itt ismét az anyának jut osztályrészéül. Nem hiába jelölt ki Pestalozzi a nevelés művében oly fontos tért az anya számára, kinek szerepét e tekintetben nem pótolhatja senki. Szerinte az anya a gyermek legelső tanítója, s a szülői ház a legelső iskola. Hol vannak azonban oly anyák, a kik — miként Pestalozzi eszményi Gertrudja, — példányképül szolgálhassanak gyermekeiknek a nevelés mezején? . . . Nem kis feladat az, hogy a gyermek minden tehetségeit egyszerre tervszerűen műveljük. Ehez paedagogiai ismeret és sok tapintat kell; de ne riadjon vissza egy szülő sem ettől azon hitben, hogy hisz ő a neveléshez nem ért. Oh ne! mert a természet maga kijelelte a helyes és könnyen követhető utat s maga adta meg hozzá a gondos vezértűt az anyai szeretetben, a mely a legtöbb esetben híven megsugja, hogy mit és hogyan kell tenni.

Ritka eset az, hogy az anya, ha csak akarja, ne tudná gyermekét nevelni. Ha e működésében nehézségekkel találkozik is, kevés utánjárással elgördítheti azokat, csak akarnia kell.

A gyermekek nevelése körül a legtöbb nehézség a társadalom legalacsonyabb és legmagasabb rétegeihez tartozó szülőknél találkozik, a hol ugyanis vagy a szegénység, vagy a gazdagság uralkodó. Az emberi társadalomban, a hol a létért folyó küzdelem az egyednek minden erejét és idejét lefoglalja, van egy nagy tömeg, a mely a szellemi művelődésre nem ér rá, de aztán az ezen művelődésből tápot szerző anyai szeretetet nem is gyakorolhatja. A szükség kényszerítette munka nemesak a kezeket teszi érdessé, hanem olykor a szívet is megfásítja. Ily körben, ha kezdetben talán a legszükségesebb anyagi gondozásban és kellő testi ápolásban részesül is a gyermek, azontul mentire hagyatják, mert a szülőknél a mindennapi kenyeret megadó munka után kell látniok.

A szegény osztálynál a legtöbbször a gyermek csak

terü, a mely a különben is fárasztó munkát igen tetemesen gyarapítja. Szánalmat érdemlő sorsuk van e tekintetben a gyármunkások és napszámosok gyermekeinek. — Ezeknél az apa és anya reggeltől estig távol van a háztól s a kisdédek vagy tökéletesen magukra, vagy egy még munkára képtelen nagyobb testvérök gondozására vannak bízva. Épen azért az emberszeretet magasztos czélját akkor éri el, ha a társadalom eme rétegei elhagyatott gyermekeinek kellő neveléséről is gondoskodik, úgynevezett kisdédóvodák vagy gyermekkertek létesítése által.

A mi a vagyonos osztályt illeti, itt másnemű akadályok tarthatják vissza az anyát szülői kötelmei teljesítésétől; azért eme körök különben szerencsés szülőttei gyakran ép oly szánalomra méltók, mint a fennemlítették. Ugyanis, vagy a kiterjedt gazdaság vezetése, vagy pedig a társadalmi szereplés, socialis kérdések fejtegetése, a közügyek buzgó előmozdítása s különösen azon kényszer, melyet a társadalmi körülmények és etiquette-szabályok ezen körben az egyesekre gyakorolnak, tartják őt vissza a különben talán szeretett foglalkozástól. Számtalanszor pedig a félmivelttség az ő legsajátosabb módozataival, a szépirodalomnak, művészeteknek stb.-nek nemesak pártolása, hanem az ezekben való hivatlan kontárkodás szorítják ki igen gyakran, csaknem egészen, az anyai szép kötelmek teljesítését a jobbmodú családok köréből.

Társadalmunknak egyik nyavalyája, hogy az ily szülők megnyugvást találnak abban, hogy gyermekeik számára fogadott egyéneket tartanak, a kik az ő kötelmeiket helyettük elvégzik. Jean Paul egy ily szánalomraméltó anyát a következőleg beszéltet: „Csak az tudja szívemet megnyugtatni, hogy fáradtságot vettem magamnak, kedves kicsinyeim számára egy lelkiismeretes bounet szerezni, kivel megfogadtattam, hogy gyermekeimről anyailag gondoskodik. Jaj neki, ha ezt tenni elmulasztaná! De, oh istenem, mit tudnak az ily teremtmények egy gondos anyai szív aggodalmairól? Különben vigasztalhatom magam azzal is, hogy ennek gondozása daczára gyermekeimet naponként kétszer u. m. reggeli és ebéd után magamhoz hivatam s ilyenkor velök néha egész órát is eltöltök.“

„Szegénységet és gazdagságot ne adj uрам!“ tartja nagyon helyesen egy régi közmondás. Mert a hol a felesleget nem ismerik, de egyuttal a szükség is távol van, ott fejlődnek ki a legszebb családi erények. Itt a szeretet bizalmat szül, e kettő pedig engedelmisséget s hálát; a közös munkálkodás pedig egymás becsüléséteredményezi.

De még itt sem, a hol pedig a természetszerű egyetértés jóakarattal párosul és a körülmények által is támogatatik, még itt sem éretik el mindig a kívánt cél. Az anya olykor itt is tapasztalhatja, miszerint fáradtságos működése majdnem sikertelen, kivált némely oly gyermeknél, a melyekben az akarat erősebben nyilvánul, sőt könnyen makaesszággá fajulhat. Hanem közönségesen azzal vigasztalják ekkor magukat az anyák, hogy az iskoláztatás ideje már nincs távol s akkor tervszerű nevelés majd csak helyre pótolja az eddigi hiányt.

Ne feledjük azonban, miszerint a gyermeki lélek kezdettől fogva folytonosan fejlődik, és pedig nemcsak egyedül a szülők nevelő-hatása és befolyása alatt, hanem mellettök nevelőtársakul szolgálnak még a testvérek, rokonok játszótársak, sőt a cselédek is.

Ezen különböző hatások alatt a nevelésben a helyes utat megtartani felette nehéz, nehéz már csak azért is, mert a feladat tervszerű megoldást igényel. Erre mutatnak irányt és példát az ugynevezett kisednevelő intézetek, azért ezek alapítójáról és működéséről is megemlékszünk néhány szóval.

(r. × e.)

IRODALOM.

(P. K.) „*Test- és egészségtan; képezdek, polgári iskolák, tanítók és szülők számára. Számos, a szövegbe nyomott magyarító ábrával. Irta: Dr. Schermann Adolf. Budapest, 1876.*” Bolti ára 2 frt. Tanítók számára, kik közvetlenül a szerzőnél (Budapest, király-utca 39. szám.) rendelik meg, 1 frt 50 kr.

Ezen 191 nyolczadretű lapra terjedő munka most került ki a sajtó alól. Első átolvasása után construált véleményünk szerint, viszonyítva a mű irányát és módszerét az e nembeli magyar irodalmi termékekéhez, kétségtelenül a legsikerültebb mind tartalmára, mind szerkezetére nézve. Már a bevezetésből látható, hogy szerzője a szó legszorosabb értelmében szakember, ki lépést tart az összes természettudományok haladásával és kitünő tehetséggel bír igen bonyodalmas tanok népszerűsítésére, találgán kikeresvén és kikerekítvén mindazt, a mire a mindennapi élet körülményei közt a laikusnak is szüksége van, a mit megérthet és kockáztatás nélkül hasznára fordíthat. Tartalmazza mindazon egészségi tudnivalókat, melyek a nevelésre általában szükségesek és így útmutatásul szolgálhatnak ezen irányban a szülőknek, mint a gyermekek első nevelőinek, a kisednevelőknek és tanítóknak. De tartalmazza azon eljárási módozatokat is, melyek az életmentésre vonatkoznak és a melyeket legtöbb esteben azért nem gyakorolhatunk embertársaink iránt, mert az eljárást nem ismerjük. Mindez, a mit kiemeltem, okszerű, helyes paedagogiai felfogás és tapintatról tesz tanúságot. Ez a munka legjelesebb oldala; mert épen a szakembernek bajos eltalálni azt a határt, a melyet akkor, mikor nem szakembereknek ír, nem tanácsos túlhaladni. A boncz- és az élettanból annyit ölel fel, a mennyi a gyakorlati rész megértésére szükséges és annak is a kevésbbé fontos része kisebb betűkkel szedetett. Nevezett tanok minden egyes részlete után az arra vonatkozó gyakorlati alkalmazást adja elő, hogy így mindenki átláthassa és megérthesse, miként annak, a mit tanult, a gyakorlati életben hasznát is veheti. Ezen módszer mindenesetre jobb, mint az eddigi és az ilyen mű tankönyvekben divó, mely szerint a tanulót a boncz- és az élettan egész, itt-ott nagyon száraz mezején vezetik át előbb és csak azután fognak a gyakorlati részhez. Állításunkat igazolja mindjárt az első fejezet, melyben a szerző a csontrendszeréről értekezik. Elő-

rebocsatván helyes rövideggyel e szervrendszer boncz-tani ismeretét, tárgyalás alá veszi a fogzást, a fogak ápolását, a fogporokat és a fogfájás okait. Tárgyalásának súlypontját — igen helyesen — a gerincoszlop képezi. A legfontosabb izmok érintése után kiterjeszkedik az egész mozgási szervezet rendellenességeire a rendes iskoláztatás előtti időben; ezélszerű terjedelemben szól a gerincoszlop elgörbüléseiről, a hátgerinc oldal-elgörbüléséről, az angol kórról, az iskolai padokról. Jelenleg — tér szűke miatt — nem vázolhatjuk a többi fejezeteket is, hanem örömmel igérjük, hogy egyes pontjait nemsokára részletesen fogjuk ismertetni. Addig is, legjobb meggyőződésünket követjük és tanférfiti kötelességünket teljesítjük, midőn emez igazán házagpotló munkát kartársainknak és a szülőknek a legmelegebben ajánljuk.

Számtan; polgári iskolák számára. Irta: Vajdady Ernő, a IV. ker. polg. leányiskola igazgatója. Első rész. Az első és második osztály számára. Eggenberger bizománya Pest. 1876. Ára 80 kr.

Az új tankönyvek, az iskolai év kezdetének eme hirdetői, hulló csillagokhoz hasonlóan, legtöbbszörre csak addig élnek, míg a következő év kezdetén megjelenő érdemesebb testvéreik által a használatból kiszoríttatnak. S bárha ritkább esetek közé tartozik az, hogy valamely tankönyv testvérről-testvérré, vagy legalább tanuló-ról-tanulóra szálljon; mi mégis örömmel regisztráljuk tankönyvirodalmunk figyelemreméltóbb, újabb mozgalmait, mert hisszük, hogy a hova-tóvább mind élékkebbé váló versenyből végre is jó tankönyvek felszínre kerülése lesz — a tudomány olesó úton való megszerezhetésén kívül — az eredmény.

Egyébiránt az ismertetésünk tárgyaként felvett tankönyvről sem hisszük, hogy mostani szerkezetében számtalan elődeinél szerencsésebb sorsban részesülhessen. Elismerjük ugyan, hogy szerző — véleményünk szerint is — több tekintetben helyes utat választott; mert igaz, hogy a tankönyvet a tanulók s nem a tanítók fejlettségéhez mérten kell szerkesztenünk, sőt igazat adunk a szerzőnek abban is, hogy a hosszas magyarázatok, a polgári iskolai tanulók fejletlensége miatt, feleslegesek tankönyveinkben, de hogy a szabályok és tantételek pusztá felsorolása, a számtanításban óhajtott sikert eszközöljön, még a legválogottabb és legváltozatosabb feladványok kíséretében is, ezt már határozottan kétségbevonjuk és tagadjuk. Már pedig szerző tankönyve alig egyéb kellő mennyiségű szabályok, tantételek és feladatok gyűjteményénél. Ennek egybeállításával elég gondoságot és lelkiismeretességet tanusított ugyan Vajdady ur, de azt, hogy a szabály hogy lett szabálylyá s hogyan alkalmazandó: még csak egyes példákban sem mutatta meg. Pedig a számtanban a mikéntet a miéért kérdésének nyomban kell követni, mert különben a tudás öntudatos, maradandó nem lehet. Épen ama rendszer által válik a számtan értelem-fejlesztő s erősítő eszközzé; s az által lesz képes a tanuló az élet különböző viszonyaiból elvont feladatok egyes részei közt az ösz-

szefüggést feltalálni s azokból, a tanult törvények alapján, az ismeretlent vagy a kérdést megfejteni.

Ugyanazért szükségesnek tartjuk, hogy szerző művének újabb kiadásában — a mostani berendezés megtartása mellett — a szabályokat s tantételeket példákkal világosítsa s magyarázza és a feladványok megoldása közül is mutasson be többet, legalább végeredményében. Mert míg az előbbieken a tanulók a tanító magyarázatát látják

helyettesítve, ezekben munkásságuknak helyes eredményéről szereznemeggyőződést. Mindkettő által pedig érdekelt-ségek s munka-kedvők élesztetik.

Ily nézetben lévén a számtan tanításáról s a számtani könyvekről, legfeljebb csak „példatár“-nak ajánlhatjuk a fentezimzett művet, de úgy is inkább csak tanítók, mint tanulók kezébe. (D. J.)

T Á R C A

Copernicus.

(Leopardi Giacomo gróf „Beszélgetései“-ből. Közli: dr. Meltzl Hugó.)

Negyedik szín.

Copernicus és a nap.

(Befejező közlemény.)

Nap. Mire céloz ezzel a dictióval, Don Nicolo? Talán a lelkiismeret furdalásai gyötrik, hogy a crimen laesae büntényébe esik, ha mindezeket elköveti.

Copernicus. Nem, kegyelmes asszonyom, mert a felségsértés ezen neme nem fordul elő, sem a Codexben, sem a Pandectákban, sem az államjogkönyveiben, sem a birodalmi-, nemzetközi-, vagy természet-jogban. Ezzel annyit akarok mondani, hogy ez a tárgy nem anynyira anyagi természetű, mint a hogy első tekintetre látszik; s hogy annak hatása nem csupán a physikára fog kiterjeszkedni, hanem fel fogja forgatni a dolgok rangfokozatát s a lények sorozatát; megfogja változtatni a teremtmények körüli hátronalakat s ennek következtében előfogja időzni a metaphysika, sőt egész tudományunk szemlélődő részének gyökeres felforgatását. Ennek következménye pedig az léssen, hogy az emberek, ha csak el nem veszítik az észszerű gondolkodás iránti hajlamukat és képességöket, át fogják látni, hogy az ember most már merőben más valami, mint a mi volt mindeddig, vagy a minőnek eddig tartották magukat.

N. Mindez, édes fiam, nem háborgat engem legkevesbbé sem, mert én részemről ép anynyira respectálok a metaphysikát, mint a physikát, vagy az alchymiót, vagy — ha úgy akarod — a rekromartiát. Az emberek megfognak nyugodni abban, hogy emberek; s ha ezzel meg nem elégesznek, akkor ám tessék nekik nyakra-főre okoskodniok s a legszembeötlőbb igazságot felforgatniok s hadd tartsák magukat annak, a minék csak tetszik: báróknak, hercegeknek, császároknak vagy bárminek. Ez reájok nézve bizonyosan vigasztaló lesz, de engem legkevesbbé sem fognak ám boszantani az ily képzelgésekkel.

C. Ám legyen hát, ne beszéljünk az emberekről és a földről. Hanem méltóztassék megfontolni, kegyelmes asszonyom, hogy előreláthatólag mi fog történni a többi bolygókkal. Ha ezek látni fogják, hogy a földnek szabad mind azt tenni, mit magok tesznek s hogy a föld is bolygó csillaggá vált, akkor nem fognak megnyugodni abban, hogy ők oly némák, oly egyszerűek és disztelenek, oly sivatagok és elhagyatottak maradjanak, mint voltak eddig, hanem ők is követelni fognak folyókat, tengereket, hegyeket, növényeket s egyebek között állatokat és más lakókat is, mert át nem fogják látni okát annak, hogy ők bármi tekintetben a földnél rosszabbak legyenek. Mindebből pedig újabb óriási forradalom fog támadni a világban s új családok és népeiségek, melyek egy pillanatra úgy fognak sarjadoszni mindenünnen, miát a gombák.

N. Ám támadjanak bármily nagy számban, nem bánom. Hiszen van nekem világosságom és melegségem anynyí, a menynyire csak szükségök lesz, a nélkül, hogy mindez több költségembe kerülne. És a világ ápolni fogja őket, ruházni, elszállásolni s dúsan ellátni mindennel, a nélkül, hogy adósságot kellene csinálni miattuk.

C. De gondoljon, nagysád, kissé tovább is s bizonyosan még más bonyodalmakra is fog akadni. Mert, ha a csillagok látni fogják, hogy nagysád oda ült nem a zsámolyra, hanem a trónusra, s hogy nagysád, maga körül egész udvart tart s a planéták eme sokasága által hódoltat magának; ekkor ők szintén nemcsak ülni és nyugodni, hanem uralkodni is fognak akarni; és a hol uralkodó fejedelem van, ott alattvalónak is kell lenni. Ezért ők is fognak követelni saját planétáikat, mint ön, és pedig kiki anynyit, a mennyi dukál. Ezek az új plánéták pedig ép anynyi joggal fogják követelni, mint a hogy követeli a föld, hogy lakókkal és diszszel legyenek ellátva. Hallgatok a szegény emberi fajról, mely már ez előtt is csak az eddigi világgal összehasonlítva is, szinte semmivé enyészett el; hallgatok — mondom — arról, hogy mi lesz ebből, ha anynyi ezer meg ezer új világ fog rögtön teremni, úgy hogy a téjüton nem lesz parányi csillagoeska, melynek nem volna meg a maga világa. Mondom erre nem is reflectálok, hanem csak saját érdekét fontolva meg nagyságodnak, mégis ki kell jelentenem, hogy eddigelé az Universumban, ha már nem is, mint numero egy, de mégis kétségkívül mint numero kettő, t. i. a föld után közvetlenül nagyságod szerepele, a nélkül, hogy vetélytársa lett volna, mert a csillagok egyike sem merészlelé magát nagyságodhoz hasonlítani. Az állapotok új fordulatával pedig nagysádnak anynyi hasonmása, anynyí vetélytársa lesz, a hány csillag van s a hány világa ezeknek. Vigyázzon tehát, hogy a változás, melyet tervezünk, ne csökkentse meg méltóságát.

N. Emlékszel, hogy mit mondott Caesarotok, midőn az Alpeseken átkelvén egy barbarok által lakott kis falun ment keresztül: inkább szeretne első lenni e kis faluban, mintsem Rómában utolsó? Magam is jobb szeretek első lenni e saját világomban, mint az Universumban második. De nem becsvágy készít arra, hogy a dolgok jelen állapotán változtassak, hanem csak a nyugalom szeretet, vagy jobban mondva restségem; úgy, hogy bizony nem törődöm azzal: vajjon vannak-e hozzám hasonló rangban állók, vagy sem s hogy az első helyet foglalom-e el vagy az utolsó, mert Cicerotokkal egyenes ellentétben elmondhatom, hogy én nagyobb súlyt fektetek szabad időmre, mint méltóságomra.

C. Biztosíthatom, hogy e szabad időt a nagyságos asszony számára ki fogom eszközölni, a mennyire erőmtől telik. De kétkedem, hogy a siker esetében is fog-e igen soká tartani. Mert először is teljes meggyőződés, hogy pályája már néhány év lefolytával csavarodni fog, mint az

emelőcsiga valamely kútban, vagy a malomkerék, a nélkül azonban, hogy ezért helyéből kimozdulna. Aztán erős hittem az is, hogy elvégre is rövidebb, vagy hosszabb idők után mégis csak újból megkezdendi a futkározást; nem állítom, hogy a föld körül, de ez utójára is egyre megy. Kérdeni merem hát: vajon az erre való tekintet, már tudniillik az, hogy úgy is csak körben kell forognia, nem bírja-e rá már most arra, hogy az indulást azonnal elhátározza. De bármiként legyen is a dolog és bármily nagy nehézségek s egyéb bökkenők legyenek is, azon esetre, ha nagyságod csakugyan megmarad elhatározásánál, megfogom kísértetni, vajon szolgálhatok-e? De ha nem sikerülne vállalatom, méltóztassék elhinni, hogy csak azért bukom meg, mert nem birtam, de ne gondolja, hogy nem volt elég bátorságom hozzá.

N. Jól van, jól, édes Copernicus. Próbáld csak meg.

C. De volna még egy picike kis bökkenő.

N. Nős?

C. Megvallom, nem szeretném ez ügyben magamat elevenen megégetni, mint a phönix madár: a mi, ha megtörténik, biztos lehetek felőle, hogy nem fogok hamvaimból új életre tamadni, mint ő és nem fogok nagysádnak szeméibe nézni többé soha.

N. Copernicus, hallgass ide! Te jól tudhatod, hogy én már akkoriban, midőn t. i. philosophusok még nem is léteztek e világon s mikor még a poezis uralkodott, nagyon híres voltam jóslataimról. Engedd meg tehát, hogy most utójára még jósoljak egyet és tekintve régi tehetséget, bizál bennem. Tudd meg tehát, hogy egy vagy más, a ki netán utánad lép föl e tárgyban és a te nézetedhez esatlakozik, igen könnyen szenvedhet egy kis perzselést, vagy más effélet, neked azonban nem lesz semmi bajod, a mennyire legalább magam ez ügyben előre láthatok. De, ha egészen biztos akarsz lenni, tégy úgy, a mint mondom: a könyvet, melyet irni fogsz e tárgy felől, ajánld a pápának. Ily módon biztosítlak, még csak kanoonoki állomásodat sem fogod elveszteni.

VEGYESEK.

— A szünidő véget érven, lapunk — rövid megszakítás után — újra tovább folytatja rendes pályafutását. A midőn ez alkalomból szívből üdvözljük t. olvasóinkat és munkatársainkat, egyszersmind teljes bizalommal kérjük továbbra is szíves támogatásukat.

— A kolozsdoboka-megyei tanító-testület elhamvadt könyvtárának helyreállítására újabban a következő becses adományokat vettük: A felső kis-kunsági tanítói körtől 2 frtot, a tolnamegye dombóvárvidéki kath. tanító-egylettől 5 frtot, Raffay Károly új-szekelyi birtokos urtól 5 forintot, Szász Károly alvinczi vezértanító urtól 5 frtot, Orbán András saájó-szt.-andrás községi tanító urtól 1 frtot, a maros-széki ev. ref. tanító-egylettől 5 frtot, Szerdahelyi Adolf óvóképezdei igazgató urtól 2 frtot. Továbbá a Légrádi testvérek Budapestről 1 kötet, Paal Ferencz igazgató-tanár 1 kötet, t. Szász Domokos ev. ref. első pap 60 kötet, Gamauf Vilmos gazdasági tanintézeti tr. 6 kötet, Ludvig J. helyb. tanító 9 kötet, Bőjthe L. helyb. tanító 15 kötet, Demjén Imre helybeli könyvkereskedő 12 kötet, Lampel Róbert budapesti könyvkiadó 28 kötet, Derzsi Jenő tanító 7 kötet, Deák József polgári iskolai tanár 7 kötet, Juhos Márton mócsi tanító 1 kötet, Koleszár Lajos polg. isk. tanító-jelölt 1 kötet művet adományoztak. Fogadják mindannyian tantestületünk bálás köszönetének őszinte kifejezését. Kelt Kolozsvárt a választmány-nak 1876. évi augusztus 22-én tartott üléséből. Paal Fe-

rencz, tantestületi elnök. Rieger Imre, tantestületi, h. titkár.

— **Tantestületünk** könyvtára — nemes adakozások folytán már annyira gyarapodott, hogy jelenleg 500 kötetnél több mű áll benne — az egészen újan készült leltár és szaklajstrom útmutatása mellett — az olvasni kívánók rendelkezésére. Erről az egylet t. tagjai azon hozzáadással értesítetnek, hogy könyveket, a tudvalevő szabályok megtartása mellett, minden vasárnap 9—10 óra között, úgyszintén minden választmányi gyűlés előtt és után vehetnek ki és adhatnak be. A könyvtárnok.

— **Az unitáriusok** Árkoson tartott zsinati főtanácsa Ferencz Józsefet, a helybeli unitárius egyházközség első papját, emelte a múlt hó végén a magyar unitáriusok püspöki székébe. Szívből üdvözljük e szép készültségű és emelkedett szellemű férfit, ez új elhivatása terén is, a melyen még több alkalma nyílik, küzdenie azért, a miért nemes szíve egész buzgalmával küzdött eddig is — a szabad egyház és a haladni akaró iskolák ügyéért. Istennek áldása s a jó emberek buzgó támogatása kísérje és segítse őt továbbra is nemes munkásságában!

— **Szabó Endre**, a helybeli Fröbel-intézet volt igazgatója, a nyár folytán ez állomásáról leköszönvén, végkép elhagyta városunkat. A midőn ezt egész elszomorodással hozzuk lapunk olvasói tudomására, egyszersmind mély sajnálatunkat fejezzük ki azért, hogy benne egyletünk részéről a páratlan buzgalmu titkár, lapunk részéről pedig az egyik legjobb munkaerőt kellett elveszítünk.

— **A Fröbel-intézet** megürült igazgatói állomása egy ideig nem fog véglegesen betöltetni, hanem a benne levő gyermekertre és elemi iskolára is a gyermekkertésznő képezde tanári kara fog ez évben, Paal Ferencz képezdei igazgató ur elnöklete alatt, felügyelni. E szép jövőjű intézet elemi iskolájában az új tanévre már a 4-ik osztály is megnyílik, s ezért a jeles tehetségű Szász Károly, az alvinczi népiskola volt vezértanítója személyében, már a 2-ik tanítói állás is betöltetett. A gyermekert vezetése továbbra is Szabó Róza k. a. kipróbált kezében marad, ki ez állomásán a nyár folytán véglegesen alkalmaztatott. Szintén végleges megerősítést nyert állomásán az elemi iskola két alsó osztályának eddigi derék tanítója, Pataki Ferencz is. Mindezek, valamint a választmány azon intézkedése, hogy a gyermekert és elemi iskola, eddig nagyon is magas tandíját tetemesen alább szállította, remélünk engedik, hogy e jó hírnévnek örvendő intézet az interregnum alatt sem fog hirnevében s becsében csökkenést szenvedni, hanem ezután még nagyobb látogatottságnak és újabb virágzásnak fog örvendeni. Végre örömmel említjük meg még ez intézetről, hogy államilag segélyezett gyermekkertésznő-képezdejében — a múlt hó végén — 12-en jelentkeztek képesítő vizsgálatra, a kik e vizsgálat sikeres kiállása után mindnyájan képesítést nyertek.

— **Lapunk** mostani száma — a szerkesztő távolléte miatt — pár nappal késett, a miért ezennel szíves elnézést kérünk.

Felelős szerkesztő: **YÁRADI KÁROLY.**